

SOPHIA VIDALI
Universitat de Tràcia

1. L'EVOLUCIÓ SOCIOPOLÍTICA I LA POLÍTICA DE PREVENCIÓ I DE SEGURETAT A GRÈCIA

1.1 El context polític de la política de prevenció i de seguretat

L'ordre públic, el control social, la pau social, la política de prevenció i de seguretat i llurs diferents continguts són termes, o més aviat termes clau, que han determinat la relació entre allò normal i allò anormal, allò legal i allò il·legal, i, relativament segons alguns autors, la relació entre els interessos de les diferents classes socials i els de l'elit al poder (Baratta, 1982, 180; Bergalli, 1997, 152; Hebberecht, Sack, 1997, 22, 31; Hugues, 1998, 13). Tots aquests termes claus són conceptes que tenen relació amb la percepció del fenomen de l'Estat modern. L'evolució i la transformació social i política de les societats occidentals al llarg dels últims vint anys han provocat canvis d'actitud i de polítiques davant de situacions problemàtiques i problemes socials (Bergalli, 1997, 160-162; Young, 1999, 14-18). La caiguda de l'Estat providència tradicional i el procés de globalització han marcat les polítiques de control de la delinqüència. En aquest context, els conceptes de prevenció, de repressió, de control i de pau social —que mai han constituït conceptes homogenis en llur aplicació— han estat transformats. Ja no designen únicament la delinqüència en un sentit estricte, sinó que han adquirit una significació social més àmplia (Melossi, 1990, 180; Panoussis, 1994, 16-18).

En aquest context sorgeixen a Grècia, al llarg d'aquests últims anys, tota una sèrie de reformes institucionals, legislatives i socials. Per comprendre la *qüestió de la delinqüència* i explicar les polítiques públiques associades que s'han dut a terme durant els últims deu anys, cal examinar primer la *qüestió de la política de lluita contra la delinqüència*, relacionant-la amb els esdeveniments sociopolítics més amplis que han determinat la *fisonomia* de l'Estat grec.

Des d'aquest punt de vista és necessari especificar alguns aspectes típics del cas grec, que ens ajudaran a comprendre la importància i els límits de les recents reformes en el camp de la prevenció i de la seguretat:

- la política de lluita contra la delinqüència a llarg o a mig termini a Grècia existeix des de fa poc;¹
- el sistema de justícia penal sempre ha estat orientat cap a una intervenció repressiva i autoritària de lluita contra la criminalitat;
- les reformes del sistema de justícia penal s'han anat associant regularment, tot i que de forma latent, a una instrumentalització política, la qual ha constituït un tret característic de la vida pública grega.

La primera qüestió que sorgeix en relació amb allò que acabem de dir fa referència a les raons i les condicions que han afavorit una conjuntura com aquesta, i que han constituït un aspecte constant de l'aparell de l'Estat.

Per donar resposta a aquesta qüestió cal analitzar les particularitats en les quals l'aparell d'Estat s'ha format i considerar com van ser associades a condicions sociopolítiques i econòmiques més àmplies que han determinat la història social contemporània de Grècia.

Aquest país ha conegut un model específic de desenvolupament capitalista que els especialistes grecs denominen *capitalisme irracional*.² En aquest context, la integració social sempre ha tingut com a característica principal o única el suposat *criteri polític*, d'una banda en el repartiment del poder i, de l'altra, en la relació entre l'elit al poder i les classes socials. Al final, s'ha posat l'accent d'aquesta dominació:

- a) en una supremacia de la mediació política sobre qualsevol altra forma de diàleg entre les classes socials,
- b) en la solució autoritària als problemes socials i
- c) en l'expansió del clientelisme personal o polític (Charalambis, 1989; Petmezidou, 1992).

---

1. Malgrat l'absència a Grècia de treballs científics sobre la definició del terme *prevenció*, en la següent elaboració, aquest terme és percebut com una intervenció resumida d'allò que hom podria fer *abans del delictes*. En aquesta perspectiva, el rol de la policia, únic agent d'aplicació de la política criminal a Grècia, és essencial; cal assenyalar que la contribució de la legislació penal en aquest context és avallada com quelcom de secundari —com a projecte de recerca sobre les percepcions públiques relatives constataades— (Spinellis, 1982, 106, 279, 312-313).

2. Destaquem, en particular, que les condicions de materialització del *contracte social* entre les classes socials no han existit mai a Grècia. En aquest context, el treball no ha estat mai en correlació amb el capital. Podríem trobar la causa d'aquesta falta en les circumstàncies històriques concretes que, des de la constitució de l'Estat grec, han determinat la relació entre les elits del poder econòmic —la denominada diàspora grega—, les elits polítiques i el lideratge militar. Com ja s'ha dit, el problema major residia en la incapacitat d'aquestes elits per a trobar una fórmula de sobirania que no exigís pas l'autolimitació i la concessió de drets a les capes socials inferiors i treballadores. Com a resultat d'aquesta situació i amb l'objectiu d'obtenir el consens polític de les classes treballadores, les elits al poder han establert un sistema de clientelisme i de repressió que permetia excepcions als reglaments. Com ja hem apuntat, el tret característic del sistema polític grec no s'ha de veure com un déficit, sinó més aviat com un model específic de desenvolupament capitalista: el denominat desenvolupament irracional de la integració capitalista (Charalambis, 1989, 29-30; Alivizatos, 1983, 440 sq.; Petmezidou, 1987, 166).

Segons la meua opinió, és important de subratllar que aquest *desenvolupament capitalista específic* va tenir influència, no només en l'estructura dels aparells polítics de l'Estat, en la funció del sistema polític i en el règim en si (Charalambis, 1989; Alivizatos, 1983), sinó també en el sistema de justícia penal. Aquest ens ha de permetre comprendre per què, a Grècia, al segle xx, el caràcter autoritari i repressiu de la política de lluita contra la delinqüència fou fortament vinculat al desenvolupament històric, polític i social del país.

A més, fins a finals de la dècada de 1970, la gestió de la *qüestió de la delinqüència* depenia de la necessitat del règim de controlar i de manipular políticament els moviments sociopolítics poderosos que van haver-hi en diferents períodes del segle xx. En aquest marc, el sistema de repressió penal fou notablement instrumentalitzat per les elits al poder per tal de preservar llur domini econòmic i polític sobre les classes socials inferiors (Papacharalambous, 1998, 442; Alivizatos, 1983, 310; Charalambis, 1989, 37). És a partir d'aquestes consideracions des d'on caldria sense dubte donar resposta a la qüestió que s'imposa: puix que el caràcter dissuasiu de «les mesures penals ha estat insuficient per fer front a la delinqüència, per què els aparells de l'Estat grec persisteixen en aquest model de política?» (Spinellis, 1982, 381-382).

1.2 Conceptes tradicionals, prevenció general i política dels aparells repressius

Les circumstàncies que acabem d'enunciar permeten també comprendre el motiu pel qual no ha existit mai a Grècia una política de lluita contra la delinqüència (no institucional) de caràcter social, ni una elaboració d'una política de lluita contra la delinqüència general, pròpiament dita. A més, el paradigma dominant era el de la prevenció institucional en el context de la «dissuasió general preventiva» (Spinellis, 1982, 380). Aquesta política era competència de les autoritats de l'Estat, a l'igual de la policia, els tribunals correccionals i el sistema penitenciari. El cas grec es distingia dels altres països europeus perquè tota mesura de prevenció de la delinqüència es prenia sobre la base de la dimensió dissuasiva principalment simbòlica, del dret penal (ibídem). En conseqüència, fins fa poc, es considerava que la prevenció i la seguretat eren rellevants exclusivament en el camp de l'aplicació de les lleis penals i de l'administració de la justícia penal per a lluitar contra la delinqüència.

1.3 Democràcia deformada, ordre públic, seguretat de l'Estat i predomini policial

En realitat, la qüestió de la delinqüència, i en particular la de la prevenció de la delinqüència, mai no va ser presa seriosament fins a finals de la dècada de 1980. Sota la influència de les actituds anteriorment citades vers la prevenció, la qüestió de la delinqüència es considerava com quelcom vinculat a l'ordre públic i a la seguretat de l'Estat, mentre que el manteniment de l'ordre públic i de la seguretat era, i continua sent, competència exclusiva de la policia (Tachos, 1990; Manoledakis, 1996, 564-565). Aquesta situació va tenir com a resultat:

- a) El predomini de l'aparell policial a partir de la forma i la interpretació —de fet— de l'abast del concepte d'ordre públic, fins a finals de 1974, per un sistema legislatiu que el permetia.
- b) L'establiment d'aparells de policia (i de forces armades) com a garantia per al manteniment del règim al llarg dels extensos períodes de crisi de legitimitat del poder polític (Alivizatos, 1983). En aquest context, la policia ha substituït molt sovint els tribunals penals.

Aquest estat de les coses ha de ser comparat amb les *construccions* de la ideologia d'Estat que va influenciar els fonaments i la funció del sistema institucional i legislatiu. Més particularment: les circumstàncies citades sobre el predomini polític van determinar sobretot la funció i la legitimació del Parlament i del sistema parlamentari grecs (Alivizatos, 1983).

Per ser més precisos, direm que fins a 1974 el sistema parlamentari grec sempre havia funcionat (des de la seva instauració, l'any 1864) a dues cares: malgrat conservar la forma típica d'un sistema parlamentari, no ho ha estat mai en contínu. La sobirania i l'autoritat polítiques varen ser fundades sobre la repressió i l'obligació (Charalambis, 1989, 37).

Aquesta distorsió del sistema polític parlamentari va ser afavorida i consolidada pel que es va denominar el procediment extraconstitucional, que de fet abroga la funció legislativa del Parlament i concedia al govern el poder de legislar.³

Així, el concepte d'ordre públic, com a concepte jurídicament imprecís, fou utilitzat per les classes polítiques dominants com un terme clau per a la disciplina social, el control de la societat grega i la manipulació dels moviments socials i polítics al llarg del segle xx. Durant molt de temps, aquest concepte es va associar amb la interpretació política que feia el règim dominant del patriotisme, de la devoció als valors nacionals i de la pau social. La pau social s'identificava, alhora, amb el consens en l'ordre polític, governamental i religiós (Manoledakis, 1994; Koundouros, 1978; Charalambis, 1989; Papacharalambus, 1998; Anagnostopoulos, 1994).

«Per natura», l'aparell policial es va veure encarregat d'eliminar tota eventual manca de disciplina envers les opcions del règim.

La situació descrita fins ara pot comparar-se amb la feble taxa d'infraccions delictes comuns fins a mitjan dècada de 1980. Més endavant explicarem per què la taxa de delinqüència canvia al llarg dels anys vuitanta. En aquest punt, cal assenyalar que la situació política del país va afavorir l'orientació (des de finals de la dècada de 1970) dels aparells de control formal cap a la repressió dels comportaments desviats i dels delictes polítics. Aquesta situació, a més de tenir d'altres conseqüències, ha marcat la ideologia i les actituds de la comunitat acadè-

3. Aquest procediment, que fou la norma des de finals de la dècada de 1920 fins a 1974, va ser possible gràcies a l'abús de disposicions constitucionals conegudes com a autoritzacions legislatives (Alivizatos, 1983, 30 sq.). També va constituir un factor determinant en la funció dels mecanismes de la policia: d'una banda permetia la ingerència de l'aparell policial en la vida política del país i, d'altra banda, això afavoria la manipulació de la policia per les elits al poder en el marc extrainstitucional (ibídem).

mica. Ha provocat el retard de la recerca científica sobre el terreny. Aquesta situació pot explicar la contradicció que hi ha entre la ideologia proclamada dels organismes i els partits polítics i llurs opinions i propostes en matèria de lluita contra la delinqüència.

1.4 La transició a la democràcia, la qüestió de la delinqüència i les demandes de les noves classes mitjanes (1974-1998)

El període que va seguir la caiguda de l'última dictadura (1974-1998) ha de ser vist com una transició pel que fa a l'elaboració i al desenvolupament de la política de prevenció i de seguretat. Durant aquests anys van aparèixer tota una constel·lació d'iniciatives fragmentàries dels poders públics, relatives a la política social i a l'educació, que tenien com a objectiu principal la lluita contra l'exclusió social dels joves, de les dones i, més recentment, dels immigrants. Totes aquestes iniciatives, tanmateix, van continuar sent fragmentàries i no van tocar el tema de la criminalitat, sobretot per raó de l'absència d'una coordinació central de la perifèria i, evidentment, per raó que l'exclusió és principalment percebuda com un resultat de l'atur o d'una pobresa més o menys gran. No obstant això, a Grècia la política social o de prevenció no ha tingut en compte l'atur o l'exclusió com a causes de la delinqüència, malgrat l'orientació del debat científic en aquesta via.

Uns canvis recents, relatius tant a les estratègies de la policia com a l'estructura administrativa de la policia (al llarg d'aquests últims divuit mesos), han portat a una política concreta i coordinada, en particular en l'àmbit de la prevenció i de la seguretat.

Encara és massa aviat per avaluar els resultats d'aquests canvis. Aquesta qüestió serà abordada al final del present article. Per endavant, em sembla bàsic destacar-ne alguns punts per comprendre la situació actual. El punt principal és que unes pràctiques i unes percepcions antigues de la política de prevenció i de seguretat possiblement són renovades per vocabularis jurídics i criminològics contemporanis, com per noves percepcions en aquest àmbit (Vidali, 2000a). Si això és cert per a Grècia, aquest retrocés probablement s'hagi de relacionar amb el *desenvolupament irracional de la integració capitalista* del país.

En l'estat present de les coses, aquesta política s'adreça sobretot als nous grups —els immigrants i els altres grups marginats (relativament desfavorits), com els joves, les dones, etc. Les classes socials fins fa poc perseguides (vegeu més avall) constitueixen actualment les noves classes mitjanes integrades en la seva majoria pels socialdemòcrates.

Aquestes classes són avui les que exigeixen una política de defensa de l'ordre i de la llei. En aquesta perspectiva, qualsevol intent de reformar els aparells represius de l'Estat és condicionada per la por de la delinqüència d'aquestes classes (por de victimització) i per un racisme latent (Panoussis, 2000, 58). Els últims anys, aquest racisme latent s'ha reforçat amb un nou conservadorisme, fomentat pel partit neoliberal (conservador), l'Església ortodoxa i la política empresarial del govern socialdemòcrata.

2. LA POLÍTICA D'ORDRE I LA LLEI AL LLARG DEL SEGLE XX

2.1 La ideologia de la prevenció i de la seguretat i la prevenció institucional

Fins a la dècada de 1980, la prevenció era avaluada com un component de la disciplina social. En conseqüència, el model principal de prevenció era el de l'aplicació de la llei, amb l'objectiu de:

- preveure comportaments criminals;
- excloure qualsevol possibilitat de desobediència dels valors socials i polítics dominants.

200

Es va adoptar una sèrie d'intervencions preventives per tal de consolidar la supremacia de la policia:

- a) L'extensió de la penalització als comportaments *ante delictum*. Això ha estat possible gràcies a la noció fonamental de perill per a l'ordre públic (la *desviació moral* dels joves, la ideologia comunista o d'esquerres, etc.) (Dimopoulos, 1988; Papacharalambous, 1998). Així, la prevenció es va associar a la dels atemptats contra l'ordre social.
- b) L'extensió de la potestat discrecional de la policia. La policia s'ha convertit en l'agent unidimensional de la disciplina social.
- c) El desviament de la legislació penal vers un sistema de control dels moviments polítics i socials va contribuir a la instrumentalització del dret penal amb vista al control dels poderosos moviments socials i polítics (Papacharalambous, 1998, 443; Alivizatos, 1983, 525; Vidali, 2000a). Tot el sistema de legislació (1871) que combatia el vandalisme social, la mendicitat i la vagabunderia es va ampliar a tota una sèrie de comportaments (1929, 1936-41, 1946-1962, 1967-1974) amb l'objectiu de controlar les reivindicacions i la ideologia de les classes socials inferiors (Papacharalambous, 1998; Alivizatos, 1983, 310 sq. 530 sq.). En el context de la prevenció general, això era possible en nom de la protecció de l'ordre social, de la pau social i, en conseqüència, de la protecció de la integritat nacional, així com de la seguretat de l'Estat davant d'una *amença comunista*.⁴

2.2 La subordinació de la qüestió de la delinqüència a la política: un intent d'explicació

Es pot destacar que en el període de la postguerra la taxa poc elevada de la delinqüència va afavorir que aquesta qüestió se subordinés a la de la disciplina

---

4. La conseqüència era la deportació, l'empresonament i, en la majoria dels casos, la detenció en camps de concentració (com a càstig judicial o mesura administrativa) de milers de comunistes i de demòcrates. Aquestes mesures foren aplicades, amb algunes excepcions, de 1936 a 1974.

social i política: en efecte, tota la qüestió del control social era regida per les agències de la protecció social i per l'Estat providència. Hi ha qui pensa que la política social, així com l'aplicació del dret penal, van ser percebudes com intervencions d'organismes estatals per regular eventuais desordres socials i integrar-hi les masses desheretades (Charalambis, 1989, 173 sq.; Petmezidou, 1992, 147). La política social va quedar reduïda a l'assistència: l'alimentació i la roba. No era definida en els termes d'un Estat providència (Dimopoulos, *ibidem*; Petmezidou, 1992, 83). En aquest punt és important d'assenyalar que a Grècia, contràriament al que es podria creure, entre la postguerra i finals dels anys setanta, la pobresa no s'associava a una alta taxa delictiva. Ni tan sols més tard, l'augment de la delinqüència no es pot explicar únicament per un *model de prosperitat* (Spinellis, 1997, 42). Aquesta constatació —si bé aquest aspecte no ha estat suficientment estudiat a Grècia— podria explicar-se per un enfocament multidimensional que avaluaria l'efecte de determinades circumstàncies en dos àmbits: el social i el tècnic.

Concretament, es poden considerar els elements següents com a circumstàncies d'àmbit social.

- a) L'esforç de les masses en desavantatge per sobreviure i el clientelisme personal-polític poderós: en efecte, Grècia no va conèixer una reconstrucció de postguerra al mateix temps que els altres països europeus. Els efectes de la Segona Guerra Mundial i els de la guerra civil estaven presents al llarg de la dècada de 1950 i, en menor mesura (per raó de l'emigració), de la de 1960. L'expansió de condicions socials precàries, la pobresa i l'atur a gran escala constituïren un terreny favorable a la manipulació política de persones que, per poder ser contractades, no podien quedar marcades políticament com a comunistes (Charalambis, 1989, 196-197; Petmezidou, 1992, 125). D'altra banda, fins a finals dels anys seixanta, un conjunt d'organismes de protecció social (vegeu l'assistència, més amunt) varen ser mobilitzats per oferir subsidis a les famílies pobres (incloses per motius de propaganda)⁵ (Panoussopoulou, 1977, 127).
- b) Els valors socials de la pobresa i de l'honestedat i uns forts vincles de veïnatge: els valors socials, ètics i morals dominants a la societat grega van ser vinculats als principis d'honestedat i de «... solidaritat social, de restricció del pas a l'acte criminal, i de respecte a la persona o a la propietat aliena... de treball assidu, de vergonya davant dels retrets dels altres...» (Courakis, 1993, 75). L'honestedat era percebuda com un comportament típic del pobre. La ideologia (cultura) dominant dels grecs era la de *la supervivència*, associada a la dignitat, a l'honestedat i a la pobresa (Pizanias, 1993, 43-49).

5. Organismes com el famós Institut de Previsió Reial i els subsidis atorgats per l'Església a les famílies pobres, així com l'assistència mèdica (Panoussopoulou, 1977, 127). Durant aquest període, l'ajuda econòmica dels Estats Units (projecte de reconstrucció finançat per l'ONU, projecte Marshall) era el finançament més important per a l'Estat grec. Cap d'aquestes intervencions no estava vinculada al problema de la delinqüència, que era una variable marginal de la societat grega.

- c) El manteniment dels vincles familiars forts: a Grècia, el rol de la família continua sent molt important. A més del seu paper com a factor de control social informal, «la família i els vincles de parentiu són les principals unitats de suport en la societat grega. Les famílies i les llars s'esforcen per combinar una varietat d'activitats, tant en l'economia formal com en l'economia informal, per tal de garantir el treball de llurs membres i l'accés a les xarxes clientelistes» (Petmezidou, 1998, 119).
- d) L'expansió del sector informal de l'economia: l'economia informal va constituir una variable d'integració social molt important al llarg de la postguerra; actualment contribueix a organitzar el tema de l'atur i, en conseqüència, a reduir el descontentament social. Grècia ocupa un dels primers llocs entre els països de la Unió Europea pel que fa a l'amplitud de l'economia informal (Spinellis, 1997, 41; Charalambis, 1989, 192; Petmezidou, 2000).
- e) La desconfiança vers els aparells estatals (Spinellis, 1982, 252, 308) i l'aplicació de polítiques repressives han tingut com a resultat una actitud tolerant envers la desviació, però també cap a les infraccions o conflictes entre habitants d'un mateix barri. La funció de control i de mediació del barri era molt important. Així, podem suposar que un gran nombre de petites infraccions no ha estat i no és denunciada a la policia.
- f) L'emigració massiva de milers de joves, homes i dones, cap a Bèlgica, Alemanya occidental, Austràlia i els Estats Units (a Alemanya viuen en l'actualitat quatre-cents cinquanta-mil grecs aproximadament), i també l'empenyorament de joves per motius polítics (Emke, Pouloupoulou, 1986, 147; Ventura, 1999, 81-86, 95 sq.; Koudouros, 1978).
- g) La politització intensiva, els grans moviments socials i estudiantils i llur davallada a mitjan dècada de 1980. La participació política i l'activisme van constituir una variable d'integració social molt important des del punt de vista del control de comportaments antisocials i criminals (Vidali, 1998, 340).

Pel que fa a les circumstàncies tècniques, concerneixen un aspecte important de la política de prevenció i de seguretat, principalment la informació sobre la delinqüència. Aquestes circumstàncies tenen relació amb l'augment o la disminució de la taxa de delinqüència i, en conseqüència, a la seva descripció estadística. Des d'aquest punt de vista —segons la teoria criminològica— aquestes circumstàncies tenen relació amb determinades condicions que probablement influeixen en el registre d'aquests actes com a delictius. Pel que fa al cas particular de Grècia:

- a) Segons alguns, la taxa de delinqüència no és més que una variable de la seva autèntica dimensió: el volum de la delinqüència mesurat per l'estadística delictiva seria un *epifenomen*, determinat per la capacitat del sistema de justícia penal (Spinellis, 1997, 37). L'any 1968, per exemple, un descens important de la delinqüència registrada podria explicar-se com un efecte accessori de la presa de poder per la junta i de la pujada dels límits mínims de les penes (Spinellis, 1982, 33).

- b) Malgrat l'absència de qualsevol estudi científic sobre aquest tema, la instrumentalització política de la policia segurament haurà desembocat en la prioritat de la persecució dels activistes polítics a Grècia, fins a mitjan anys vuitanta. Aquesta és, sense dubte, una altra *circumstància tècnica* que hauria pogut contribuir a la feble taxa de delinqüència fins a la data.
- c) A més de les circumstàncies tècniques *polítiques* descrites aquí a dalt, hem de citar:
- Les reformes legislatives, que de tant en tant han contribuït a la criminalització o descriminalització d'alguns comportaments (deutes fiscals vençuts o infraccions de circulació).
  - Els mètodes probablement inadequats de recollida i anàlisi de les dades, adoptats per la policia i la Secretaria General del Servei Nacional d'Estadística, i de les institucions que tracten i publiquen les dades oficials sobre delinqüència.

Amb motiu de l'absència de qualsevol recerca sobre aquest tema, desconeixem l'impacte que tenen aquestes circumstàncies tècniques sobre l'evolució de la taxa de delinqüència a Grècia.

Per tant, si la supremacia del dit *criteri polític* ha determinat l'evolució de les institucions de justícia penal i, entre altres, les institucions de la política social, aquest *criteri polític* s'ha de relacionar amb l'aplicació de la llei com a model únic de prevenció, amb l'absència de política preventiva (no institucional), socialment orientada i, en general, amb l'absència de qualsevol política de prevenció i de seguretat. Atesa la important convicció a Grècia segons la qual *tot és qüestió de política* (Petmezidou, 1998, 118) i convingut que la política s'identifica amb l'accés al poder polític de l'elit, és fàcil de comprendre per què no ha constituït mai una qüestió crucial abans de 1980. Ja hem mencionat que en el model grec del capitalisme el control social i la sobirania política de l'elit econòmica i política sobre les classes inferiors (Charalambis, 1989, 26-33) van ser salvaguardats per la coerció i la repressió.

2.3 Canvi polític, augment de la delinqüència i pànic moral

2.3.1 Canvis sociopolítics i transformació de la delinqüència

De 1980 a 1999, aproximadament, una nova *generació* de situacions problemàtiques va aparèixer a la societat grega: el puixant sistema de clientelisme polític, les ràpides mutacions de la societat grega, els canvis qualitatius de determinats tipus de delictes i l'onada de refugiats i d'immigrants han provocat reaccions a diferents sectors de la vida social. De 1974 a 1989, es va registrar un augment continu en les taxes de delinqüència. De 1977 a 1987, es va registrar un augment del 24,6 % (1977 = 100) de la totalitat de les infraccions; l'augment de 1977 a 1997 (1977 = 100) va ser d'un +104,4 %. Al llarg dels anys vuitanta, el canvi més significatiu de la taxa de delinqüència va ser registrat l'any 1983 (+33,3 %,

1980 = 100)⁶ (Charalambis, 1989, 270-272, 280, 283-284; Panoussis, 1995, 219; Karydis, 1998, 353-356).

En particular, la dècada de 1980 es va caracteritzar per un augment de la taxa delictiva en relació amb els estupefaents, el *hooliganisme* i alguns crims violents (homicidis). Els anys noranta (1990 = 100), els augments més significatius de la taxa de delinqüència van registrar-se els anys 1992 (+14,8 %) i 1997 (+14,2 %). Durant aquest últim període es va registrar un augment del nombre de queixes relatives a robatoris, atracaments, consum i tràfic d'estupefaents, violacions i assassinats. No obstant això, els delictes només afecten un 1,4 % del total d'infraccions per a 1997 (Courakis, 1993, 61 *sq.*; Pitsela, 2000, 153). Això és més o menys cert per als anys anteriors (1,6 % per a 1992, 1,4 % per a 1988). Segons la presentació selectiva de dades, més o menys reals, que fan els mitjans de comunicació, la taxa de criminalitat tenia relació amb la presència d'immigrants al país. Segons els analistes, tanmateix, la influència de la immigració en l'augment de la delinqüència no ha constituït un *perill real* i la creació de *pànics morals* ha contribuït a fer que la qüestió de la delinqüència fos de màxima actualitat (Courakis, 1993, 61 *sq.*; Pitsela, 2000, 154; Panoussis, 2000, 58; Spinellis *et al.*, 1996, 127-132).

2.3.2 Augment del sentiment d'inseguretat

Al llarg de la dècada de 1990, el consum i el tràfic d'estupefaents, el terrorisme, el crim organitzat, els crims amb sang, la corrupció... han provocat un pànic moral no només entre la població, sinó també en els aparells de l'Estat. La reacció fou l'estigmatització massiva i sense discerniment, els arrests i detencions, en particular d'immigrants, i *alternativament*, de joves, de gitanos i d'altres grups marginats (Karydis, 1996, 118-126). Cal destacar aquí que la política criminal antiquada i fragmentària no és capaç de fer front a l'augment de la taxa de criminalitat. Els esforços que es van traduir en una legislació més severa —per exemple pel que fa al tema dels estupefaents o del terrorisme— van tenir poc èxit. Aquesta política va donar uns resultats més aviat negatius per a la reputació de la policia.

D'altra banda, el creixent interès de l'Estat en determinats tipus de delinqüència no s'ha de relacionar únicament amb les mutacions constatades a la societat grega, sinó que s'han de situar en el context de canvi d'Europa i en els Balcans. En efecte, aquesta situació ha afavorit una inversió de l'actitud de la societat grega envers la criminalitat: la propagació del sentiment d'inseguretat a causa de la delinqüència a Grècia i de la presència d'immigrants, l'augment dels toxicòmans i la poca confiança del públic en l'eficàcia de la policia van produir una demanda d'una política de «lleï i ordre». En aquest sentit, la contribució dels mitjans de comunicació i les percepcions populistes del crim i de la delinqüència han tingut un paper molt important. L'antic enemic intern (com els comunistes) sembla avui personifi-

6. Font: *Anuari Estadístic de la Policia Grega, 1997, tractament de dades, per S. Vidali.*

car-se en aquests grups socials (Karydis, 1996, 123; Vidali, 2000; Young, 1999, 18). La política en matèria de delinqüència tendeix cap a una demanda (general i populista) d'una política de tolerància zero, inaugurada per l'alcalde d'Atenes (per uns problemes relatius als toxicòmans), en el context d'una campanya que pretenia fer d'Atenes una ciutat neta, a la qual regnessin l'ordre i la seguretat. Quant als immigrants il·legals, la policia va portar a terme —segons les propostes del ministre de l'Ordre Públic— *un control sistemàtic* d'aquests.

Al llarg de la dècada de 1990, els grecs, segurament per primera vegada des de la postguerra, van viure l'experiència de conviure amb una part de la població —la dels immigrants— amb condicions de vida pitjors que les de les classes obres gregues. Així, les classes mitjanes van començar a sentir-se *diferents, europees*, és a dir, ciutadanes d'un país desenvolupat, i, així, per primera vegada, van tenir *alguna cosa a perdre*, per raó sobretot de la presència i, en menor mesura, de l'activitat dels immigrants. Aquesta actitud podria explicar-se —entre altres coses— pel rol decisiu de les capes socials en la redistribució del *poder* després de l'arribada al govern, l'any 1981, dels socialdemòcrates (Petmezidou, 1998, 131; Charalambis, 1989, 322). L'ur adhesió era, i continua sent, crucial per als governs socialdemòcrates.

3. LA QÜESTIÓ DE LA DELINQÜÈNCIA I LA POLÍTICA DE PREVENCIÓ I DE SEGURETAT DE 1981 A 1998

3.1 Canvi de tendències i augment de la delinqüència

Sembla ser que les categories delictives a les quals ha de fer front l'Estat grec són, principalment, les següents:

- L'augment de la delinqüència *tradicional* (atrancament a mà armada, criminalitat violenta, delinqüència juvenil, etc.).
- L'expansió de la delinqüència i de les activitats del crim organitzat per grups grecs o estrangers, que actuen a Grècia o que utilitzen el territori grec com a lloc de refugi o de pas (estupefaents il·legals, armes, blanqueig de diners, contraban de mercaderies legals, etc.).⁷
- La criminalitat terrorista, política o no.⁸

7. Segons l'Informe anual de la policia grega enviat a la Unió Europea (Xarxa de contacte i d'assistència per a la criminalitat organitzada), per a l'any 1998, el crim organitzat a Grècia era constituït sobretot per grups de pocs membres (entre dues i deu persones) sense una estructura jeràrquica precisa. Els actes criminals al llarg de 1998 eren molt sovint: contraban i tràfic d'estupefaents, frau, robatori de vehicles, blanqueig de diners, proxenetisme amb dones immigrants, entrada il·legal d'immigrants.

8. Hem de precisar aquí alguns aspectes de la qüestió. Grècia no ha sofert mai atacs terroristes massius, com ha estat el cas a d'altres països d'Europa. El problema major del terrorisme a Grècia no té relació amb la insuficiència de mesures penals, sinó amb la insuficiència de la infraestructura de la policia. En aquest context, seria positiu (però també problemàtic per a Grècia) introduir un programa de protecció de testimonis.

- La criminalitat «administrativa», amb molta freqüència associada al sistema clientelista i a la corrupció, i de vegades al crim organitzat.⁹

L'interès principal de l'Estat grec pel que fa a les mesures immediates, preventives i repressives, es va concentrar, com veurem, en la gestió de la primera categoria i en la seguretat dels ciutadans en la vida quotidiana.

No obstant això, la lluita contra les altres tres categories de criminalitat era i és primordial per als serveis de l'Estat des de fa molt de temps i determina molt la selecció de les mesures adoptades en l'àmbit legislatiu. D'altra banda, aquesta lluita també ha provocat problemes d'aplicació de les mesures i de cooperació entre els serveis de la policia, entre la policia i els jutges i entre la policia i els científics que havien de contribuir en l'anàlisi d'aquestes situacions.

3.2 La prevenció, el control d'estupefaents i de la delinqüència (1981-1996)

L'any 1981, el govern socialista elegit (PASOK) va definir un nou enfocament dels problemes socials i, per consegüent, de la qüestió de la delinqüència. Si bé la política del primer govern socialdemòcrata en aquesta darrera matèria estava marcada més aviat per la perplexitat, cal assenyalar que la política del PASOK va invertir, més tard, la tendència de l'aplicació de la llei, orientant-la cap a la *construcció* o *reconstrucció* dels aparells (institucionals) de control social formal, principalment de l'institució policial (1984).

Al llarg de la dècada de 1980, el problema dels estupefaents es va imposar com a problema principal de la política criminal i social. A finals de la dècada, i per primera vegada a Grècia, es va crear l'Organisme de Lluita contra els Estupefaents (en grec, OKANA). La missió d'aquest organisme és la prevenció del consum d'estupefaents i el seu funcionament és totalment independent del de la policia. Tanmateix, el control d'aquest organisme pel Ministeri de la Salut Pública és prova del model mèdic que dominava en el tema dels estupefaents. Des de la seva creació (1987), OKANA és l'organisme principal encarregat de l'elaboració d'una política de prevenció contra el consum de drogues, de teràpia i de control de l'expansió del consum, ja sigui gràcies a projectes especials com mitjançant l'administració de metadona als toxicòmans.

En aquest mateix terreny, es crea el Centre per a la Teràpia dels Toxicòmans, que impulsa projectes de comunitat terapèutica tancada.

Un altre aspecte de la política preventiva en aquest camp fou introduït pels Programes Oberts per a Toxicòmans, en els quals participaren toxicòmans amb condemna penal o sense.

El segon òrgan extern a la policia és el Consell per a la Prevenció de la Delinqüència, creat l'any 1987 sota la tutela del Ministeri de Justícia (Llei 1738/1987). La funció d'aquest Consell era elaborar un programa de prevenció per als delictes

---

9. Recentment, la qüestió de la corrupció va reaparèixer, d'una manera més aguda, en un cas en què hi havia policies implicats en actes del crim organitzat (vegeu, més amunt, l'informe anual ciutat).

vinculats al consum d'estupefaents, al *hooliganisme*, a la delinqüència juvenil i als maltractaments de dones i nens, però a la pràctica «no va tenir els resultats que se n'esperaven i va esdevenir paper mullat...» (Spinellis, 1997, 292). Sobretot se li va retreure que no hagués centrat l'atenció en el problema de la delinqüència en tots els aspectes (Courakis, 1993, 77). La seva activitat va durar poc.

Des de finals dels anys vuitanta i al llarg dels noranta, s'observen intervencions de diferents organitzacions en el camp de la prevenció intervencions principalment orientades no cap a les condicions que afavoreixen el pas a l'acte, sinó més aviat cap a llurs efectes en les víctimes, cap a la reintegració de detinguts i d'expresidaris en la societat i cap a projectes relatius a la integració social dels joves i al control de l'atur. Les activitats d'aquestes organitzacions afecten més el desenvolupament econòmic que la qüestió de la delinqüència pròpiament dita. A més, aquestes activitats actuen principalment en el camp de la seguretat social general —entesa com a integració social— a través de diversos projectes. La majoria d'aquests projectes són finançats per la Unió Europea (programes contra l'exclusió social).

4. POLÍTIQUES ACTUALS DE PREVENCIÓ I DE SEGURETAT

4.1 Canvi de circumstàncies a finals de la dècada de 1990

El creixent interès de l'opinió pública en el problema de la delinqüència (des de 1998) va ser condicionat, no només per l'augment relatiu de la taxa de delictes, sinó també pel sorgiment d'actituds i sentiments col·lectius envers la presència de toxicòmans en ple centre d'Atenes (setembre de 1998), a la delinqüència dels immigrants (febrer de 1998, estiu de 1998 i 1999), així com per tres segrests de ciutadans grecs comesos per albanesos (1998 i 1999). Aquest afer dels segrests va provocar una greu crisi en els cossos de policia; la primera conseqüència en va ser la substitució del ministre de Seguretat Pública (G. Romaios) a l'octubre de 1998. La política del nou ministre (M. Chrissochoidis) es va orientar principalment cap al control del sentiment d'inseguretat (en particular, de la xenofòbia) i va intentar equilibrar les demandes de l'opinió pública amb les dels partits de l'oposició i, en particular, les del partit conservador, que estava a favor d'una política de tolerància zero.

La política preventiva actual, a Grècia, està constituïda per un conjunt d'iniciatives que tenen resultats no només en el terreny del control de la delinqüència, sinó sobretot en aspectes més amplis de la política pública. El reconeixement oficial de la ineficàcia de la policia ha comportat l'acceptació de la tesi segons la qual l'obstacle més gran és la limitada capacitat de la policia i l'inadequat desplegament de llurs forces, i no l'augment de la delinqüència. Hem de destacar que aquestes iniciatives són prova, al mateix temps, d'una racionalitat política i d'una intervenció *elegant* de cara al problema de la delinqüència. Més exactament, les mesures adoptades pel Ministeri de Seguretat Pública podrien classificar-se en quatre categories:

- l'augment del nombre d'efectius de la policia i el seu control administratiu,
- la gestió del sentiment d'inseguretat,
- l'inici d'un debat amb els especialistes, i
- la participació de les comunitats locals en el procés d'elaboració de la política de lluita contra la delinqüència.

4.1.1 *L'augment d'efectius i el control administratiu de la policia*

Les mesures legislatives i administratives adoptades recentment pel Ministeri de Seguretat Pública fan referència a l'organització i l'estructura de la policia. Han definit l'augment dels efectius de la policia i han donat resposta a les reivindicacions salarials; també han ofert motius per a la intensificació de les patrulles i, sobretot, han reforçat l'autoestima dels oficials i dels agents de la policia. A més, aquestes mesures han contribuït a atenuar la inquietud de l'opinió pública, alhora que han actuat directament en el control de l'atur, en particular dels joves que provenien de classes baixes i mitjanes. Més exactament, feien referència a:

- a) La creació del Cos de Guardes Fronterers:
  - l'augment del nombre de candidats a oficials de policia admesos a les acadèmies de policia;
  - l'augment del nombre de patrulles;
  - la introducció de primes per als policies que participen en les patrulles i en la vigilància d'esdeveniments esportius, en particular de bàsquet i futbol.
- b) De conformitat amb la recent Llei 2800/2000 relativa a la reestructuració de la jerarquia superior de policia, es creen algunes comissions especialitzades i directors en el Ministeri de l'Ordre Públic: el consell de coordinació i d'estratègia de l'ordre públic, l'oficina superior de la policia grega, el consell de gestió de grans projectes i de crisis, les direccions regionals generals de policia i el comitè de les comissaries de policia.¹⁰

4.1.2 *La gestió del sentiment d'inseguretat*

El segon bloc de mesures té relació amb l'augment del nombre de patrulles a peu a les ciutats i, en particular, a Atenes. Els vianants dels carrers d'Atenes han de tenir la impressió que passen per una ciutat en estat de setge. Així, doncs, totes aquestes mesures han aconseguit, en part, controlar no el problema de la de-

---

10. La responsabilitat per a la formulació de l'estratègia de l'ordre públic és confiada per llei al Ministeri de Seguretat Pública. La missió de la policia pot resumir-se en els punts següents: 1) la tasca bàsica de garantir la coexistència pacífica dels ciutadans, 2) el deure polític de protegir el règim constitucional del país, i 3) la missió militar de contribució a la seguretat nacional. La policia grega és una Força Armada específica. El personal de la policia és dirigit per un ordre jeràrquic militar, articulat per normes de disciplina diferents de les que hi ha en vigor per als funcionaris públics (Vidali, 2000a; Dimopoulos, 2000).

linquència, sinó la por de la delinqüència i les preocupacions dels habitants per la seguretat. Totes aquestes mesures han estat adoptades sense oposició dels partits polítics o de qualsevol altra organització extraparlamentària. Principalment, la finalitat d'aquesta política era la disminució del nombre de robatoris i atracaments als carrers de les grans ciutats (Atenes, El Pireu, Salònica).

En aquest sentit hem de mencionar que les estacions del nou metro d'Atenes, des de la seva posada en servei el mes de gener de l'any 2000, són vigilades per agents de seguretat, així com per guàrdies especials de la policia nacional.

4.1.3 *El debat amb els especialistes*

El tercer bloc de mesures fa referència a l'intent de col·laboració amb els criminòlegs.

Al llarg d'aquests últims anys, la col·laboració entre les comunitats locals i la policia ha estat intensament promoguda pels mitjans de comunicació i els comandaments superiors de la policia. Amb l'objectiu d'elaborar una política criminal moderna, el ministre de Seguretat Pública ha inaugurat un debat entre professors d'universitat, altres experts (principalment criminòlegs) i representants de la policia.

Aquest debat és el resultat d'una iniciativa d'alguns professors i investigadors en criminologia que, l'any 1998, van fer públiques llurs tesis sobre la qüestió de la delinqüència i de la política de prevenció i seguretat (Panoussis *et al.*, 1998) i van proposar:

- a) la col·laboració entre els oficials superiors de la policia, els científics i les comunitats locals, en la perspectiva de constituir polítiques locals de prevenció;
- b) la creació d'un institut independent de recerca sobre delinqüència, que podria contribuir a l'elaboració d'una política de lluita contra la delinqüència; la instauració d'aquesta institució és prevista per als pròxims mesos.

4.1.4 *La participació de les comunitats locals en la prevenció i la seguretat*

En aquest context es formen els consells locals de prevenció de la delinqüència (article 16, Llei 2713/1999). Aquests consells estan compostos per científics, consellers municipals i representants de serveis públics locals (policies, professors, jutges, etc.). Els coordina la comissió científica de coordinació del Ministeri de Seguretat Pública. Llur missió consisteix a estudiar la delinqüència d'àmbit local, planificar, organitzar, coordinar i emprendre totes les iniciatives que considerin útils per tal de prevenir, controlar o limitar determinats tipus de delinqüència (Panousis, 1994, 29, 41; Panousis *et al.*, 1998). Llur funcionament es troba encara en una fase experimental. Deu ciutats gregues han estat escollides per a aquesta tasca, i els consells municipals d'algunes col·laboren ja amb la comissió científica de coordinació per tenir un primer intercanvi d'informació sobre els problemes locals de delinqüència. En aquest sentit, el problema més greu és que alguns consells municipals són poc inclinats a cooperar amb la policia.

4.1.5 El control del bandidatge

Com ja hem destacat, el crim organitzat i les organitzacions criminals, el terrorisme i la criminalitat «administrativa» constitueixen les principals categories de la gran delinqüència a què Grècia ha de fer front. A continuació descriuré, molt breument, la política de seguretat portada a terme contra la delinqüència organitzada, el terrorisme i la criminalitat «administrativa». Abans de res, cal subratllar la falta de dades oficials sistemàtiques publicades en aquest terreny, tant pel que fa a la informació en si, com a la documentació. A més, alguns d'aquests camps constitueixen secrets d'Estat o impliquen afers totalment interns del Ministeri de Seguretat Pública i del Ministeri de Justícia (terrorisme).

El control de la gran delinqüència és principalment competència del Ministeri de Seguretat Pública (policia).

Pel que fa al terrorisme, la prevenció i la repressió d'atacs terroristes són competència d'unitats especials de la policia: servei de lluita contra els crims violents especials, unitat de repressió antiterrorista especial i unitat científica especial (lleis 2265/94 i 2622/98).

El servei més important contra la corrupció i el blanqueig de diners és el Cos per a la Persecució del Delicte Econòmic (en grec, SDOE). Aquest servei va ser creat l'any 1997 i pertany al Ministeri de Finances. Es tracta d'un servei civil, però els seus agents estan autoritzats a utilitzar armes en cas necessari. La missió d'aquest cos és efectuar controls financers d'organismes privats i públics. Els primers efectius provenien del cos de serveis duaners. El SDOE és la primera agència estatal en el camp de la lluita contra la corrupció i el crim organitzat que ha obtingut resultats positius concrets.

L'any 1999 es va crear el Servei d'Afers Interns de la policia. Té la missió de lluitar contra la corrupció a dins del cos de policia i contra les relacions del crim organitzat amb els agents de policia. Aquell mateix any, es va constituir un tercer servei per tal de combatre, aquest cop, el crim organitzat: el departament de policia encarregat de la seva persecució.¹¹ A l'últim, el cos de guàrdies de frontera va ser instaurat el mes d'abril de 1999 amb l'objectiu d'assegurar el control a les fronteres del nord del país; el nombre d'efectius d'aquest cos és de més de dues mil dues-cents trenta persones i la seva missió és controlar l'anomenada criminalitat importada, així com d'impedir l'entrada il·legal d'immigrants.

5. REPRESSIÓ EN NOM DE LA SEGURETAT

Encara podem trobar l'aspecte repressiu del funcionament de la policia allà on la televisió no té possibilitats de penetrar i/o durant els períodes en què la majoria

11. Cal mencionar que la majoria de les bandes criminals organitzades vinculades al blanqueig de diners s'activen en llocs d'esbarjo: bars, sales de música grega, discoteques, etc. Un altre aspecte de la criminalitat organitzada en aquest medi és el xantatge als propietaris d'aquests establiments i l'obligació que tenen aquests propietaris de pagar per a llur protecció.

de grecs són de vacances (els mesos d'estiu). De tant en tant, surten a la llum casos de persecució i detenció il·legals, violència durant una detenció i violació dels drets humans. Aquests casos mostren l'existència d'una actitud diferenciada dels aparells repressius envers determinats grups marginals que no tenen gaires possibilitats de defensar llurs drets (joves, immigrants, etc.). Aquests casos provoquen un sentiment d'inseguretat per la força excessiva o incontrolable que exerceix la policia. D'altra banda, aquests fets revelen que els mètodes de la policia no han canviat pas en els últims anys (Vidali, 2000b). Podem mencionar dos casos que van cridar poc o gens l'atenció als universitaris, els estudiosos, els polítics i altres grups que habitualment s'interessen en aquests temes. En tots dos casos hi ha immigrants implicats.

5.1 Arrests i controls massius

El primer cas té relació amb les detencions massives d'immigrants a Atenes, el mes de juliol de 1999. La policia que patrullava va arrestar tots els immigrants que es trobaven en el centre comercial d'Atenes i en alguns barris dels afores de la capital. Els detinguts eren conduïts a les comissaries de policia i als estadis per a un control. Els mitjans de comunicació van donar molta publicitat a aquests fets. Des de llavors i fins avui s'han portat a terme actuacions similars, de tant en tant, sense que ningú no hi posi atenció.

5.2 La cara oculta de les comissaries de policia

El segon cas fa referència a les condicions de detenció dels immigrants il·legals que van ser arrestats. Després de llur detenció, van ser retinguts a les comissaries de policia. Dos informes descriuen la situació a la comissaria de l'aeroport d'Atenes, les condicions d'arrest a la comissaria de policia d'Omonia i les condicions als locals de la Direcció General de la Seguretat de l'Estat. El primer informe va ser publicat pel CPT (1997) i el segon pel Defensor del Poble grec (1999). Els principals punts d'aquests informes fan referència a les condicions i a la durada indefinida de la retenció, la tortura, els maltractaments, els controls il·legals dels llocs i de les persones, i no només les persones immigrants.

6. CONCLUSIÓ: PROBLEMES ENDÒGENS I PERSPECTIVES DE PREVENCIÓ

En el present article he intentat presentar l'evolució de la política de prevenció a Grècia durant les dècades de 1980 i, sobretot, de 1990, política que es basa en percepcions de prevenció general i que té relació amb l'evolució de les condicions sociopolítiques al llarg del segle xx. Encara es considera principalment en un context d'Estat que determina la societat grega. Juntament amb el sistema de justícia penal i el seu caràcter dissuasiu, la policia assumeix actualment un rol determinant. La policia grega es troba en una fase de transició vers la *socialització* del seu aparell per a contribuir a la prevenció de la delinqüència. En aquest sentit, la parti-

cipació nova de les comunitats locals en el procés de prevenció s'inscriu en un enfocament completament diferent del que era en vigor fins ara. Pel que fa al bandatge i a la delinqüència organitzada, la modernització, la reforma i el reforçament dels aparells administratius de la policia constitueixen l'esforç principal del govern. Des d'aquest punt de vista, l'establiment d'un sistema de control intern de policia és molt important per fer front a la corrupció i a la implicació d'agents de policia en el crim organitzat.

Les dificultats que podrien sorgir de l'aplicació d'aquesta política tan recent determinaran sense cap mena de dubte el futur de totes aquestes reformes.

La reestructuració de la política de prevenció es basa en primer lloc (aparent) en el respecte dels drets cívics i humans, així com en l'activació de les comunitats locals com a copartípcips en l'elaboració i l'aplicació de la política de prevenció i de seguretat. No obstant això, aquesta política té un altre aspecte institucional. Aquest segon aspecte (latent) és la prioritat que es dona així en pràctica a la intensificació de la repressió contra les poblacions marginals, en particular els immigrants i els gitanos. En aquest sentit, el concepte de seguretat està derivant cap a l'ordre públic, molt conegut a Grècia (vegeu més amunt). Aquest procés, afavorit per la por de la delinqüència i les preocupacions en matèria de seguretat de les classes mitjanes, es deu a la presència (i no només als actes) dels desheretats, entre els quals trobem els immigrants. Així, és probable que, localment, els habitants esdevinguin agents d'opressió.

S'ha apuntat que la política de prevenció i de seguretat a Grècia s'inscriu a dins del model situacional (Courakis, 1993, 77). Aquest enfocament seria vàlid si aquesta política fos el resultat de la racionalització de la intervenció de l'Estat o, més aviat, de la gestió de la delinqüència per part d'aquest últim (Hughes, 1998, 58, 63-65; Pease, 1997, 967 sq.). Ara bé, com hem vist fins ara, la feblesa del sistema institucional grec és precisament l'absència de racionalització, sobretot en el camp de les institucions de política de lluita contra la delinqüència. Aquest tema, si bé sembla una paradoxa, té relació amb l'*exercici de la sobirania per les elits del poder* (Charalambis, 1989) i fa referència a l'acceptació del clientelisme i de les polítiques de repressió com a mètodes d'integració social. En el context grec, és molt més apropiat de definir el *model* de política de prevenció com a model ocasional (en què el *criteri polític* determina els procediments, la realitat i els resultats).

En l'actualitat, l'estructura i la subcultura històricament constituïdes pels aparells de l'Estat que acabem de descriure, sota el pretext de la *política de seguretat a la ciutat*, semblen *rehabilitar* els antics conceptes d'ordre públic i de perill públic —rebatejats com a *gestió de la criminalitat*, *política de seguretat*, *seguretat dels ciutadans*. Aquest procés és encara més clar en el cas dels grups marginals. Els elements típics d'aquesta actitud són la selectivitat de les persecucions i dels arrests, la selectivitat relativa a la contribució d'alguns grups socials a la delinqüència, l'acceptació latent de mètodes repressius com a instrument principal de la política de prevenció i seguretat. Podem afegir a aquests elements la severitat de les mesures i dels mètodes de repressió i l'esforç per a convèncer l'opinió pública dels avantatges d'aquests mètodes en nom d'un valor superior: el de la seguretat en lloc del concepte d'ordre públic, passat de moda. És la situació grega un cas en què la

història es repeteix per raó del desenvolupament irracional de la integració capitalista? O és que aquesta *rehabilitació* d'antics conceptes és un tret comú de la integració europea? No cal dir que no hi ha cap resposta contundent a aquestes preguntes. Actualment no podem sinó assenyalar que la diferència entre l'ordre públic i la seguretat continua estant mal definida. L'única diferència important entre aquests dos termes és la despolització i la *tecnicització* del terme *ordre públic* i l'evolució semàntica vers el terme de *seguretat*. El terme de seguretat té un significat neutre. Sembla estar relacionat amb una *racionalitat* positivista. Si és així, aquesta evolució significa que la criminologia i la política de lluita contra la delinqüència tornen als antics conceptes de delicte i de política criminal. Una evolució així no es dona només a Grècia, sinó també a tot Europa, a l'arribada del segle XXI.

BIBLIOGRAFIA

- ALIVIZATOS, N. *La crise des institutions politiques, 1922-1974: aspects de l'expérience grecque*. Atenes: Thémelio, 1983.
- ANAGNOSTOPOULOS, G. «Efficacité de la répression pénale et principes d'État de justice». Dins: COURAKIS, N. [eds.]. *Politique Criminelle*. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1994, p. 171-190.
- BARATTA, A. *Criminologia critica e critica del diritto penale*. Bologna: Il Mulino, 1985.
- BERGALLI, R. «Unsolved mysteries and unforeseen futures of social control». Dins: BERGALLI, R.; SUMNER, C. [eds.]. *Social and Political Order*. Londres: Thousand Oaks / Nova Delhi: Sage, 1998, p. 150-175.
- CHARALAMBIS, D. *Clientélisme et populisme: le consensus extra-institutionnel au système politique grec*. Atenes: Exantas, 1989.
- COURAKIS, N. «Crime in modern-day Greece, an overview». *Chroniques, Laboratoire de Sciences Criminologique*. Faculté de Droit, Université de Thrace, vol. 8, 1993, p. 61-80.
- COURAKIS, N. «Fronnements et tendances de la politique criminelle dans la politique criminelle». Dins: COURAKIS, N. [eds.]. *Criminal Policy*. Atenas-Komotimi: A.N. Sakkoulas, 1994, p. 469-480.
- COURAKIS, N. *Rapport sur l'évolution de la criminalité en Grèce contemporaine*. Piniki Dikiosini, vol. 3, 1998, p. 239-248.
- DIMOPOULOS, Ch. *Le danger de l'acte delictum et les mesures pour son contrôle*. Atenes-Komotitini: A.N. Sakkoulas, 1988.
- DIMOPOULOS, Ch. «La police, l'agent de police». *Crimono-logicals*, n° 13. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas (sous presse), 2000.
- EMKE-POULOPOULOU, H. *Problèmes d'immigration et de repatriement*. Atenes: IMEO-EDIM, 1986.
- HEBBERECHT, P.; SACK, F. «Les nouvelles formes de prévention en Europe; nouvelles stratégies». Dins: HEBBERECHT, P., SACK, F. [eds.]. *La prévention de la délinquance en Europe*. Paris: l'Harmattan, 1997, p. 7-20.
- HUGHES, G. *Understanding Crime Prevention: Social Control, Risk and Late Modernity*. Buckingham-Philadelphia Open University Press, 1998.

- KARYDIS, V. *La criminalité des immigrés en Grèce, questions de théories et de politique*. Atenes: Papazissis, 1996.
- KARYDIS, V. «Criminality or criminalization of migrants in Greece? An Attempt at synthesis». Dins: RUGGIERO, V.; SOUTH, N.; TAYLOR, J. [eds.]. *The New European Criminology*. Londres-Nova York: Routledge, 1998, p. 350-367.
- KOUNDOUROUS, R. *La sécurité du régime*. Atenes: Kastaniotis, 1978.
- MANOLEDAKIS, I. *Crime contre l'ordre public articles 183-197 C.P.* Tessalònica: Sakkoula, 1994.
- MANOLEDAKIS, I. *Droit Pénal articles 1-49 C.P.: précis de partie générale*. Tessalònica: Sakkoulas, 1996.
- MELOSSI, D. *The State of Social Control: A Sociological Study of Concepts of State and Social Control in the Making of Democracy*. UK, Cambridge: Polity Press, 1990.
- MINISTÈRE DE LA SÉCURITÉ PUBLIQUE. *Annuaire statistique de la police grecque*. 1997.
- PANOUSSIS, Y. «Crime et communauté locale». *Crimino-logical, vol. 1*. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1994.
- PANOUSSIS, Y. «Criminalité et xénophobie». Dins: PANOUSSIS, Y. [ed.]. *Le message de la criminologie*. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1995.
- PANOUSSIS, Y. «Crimino-morphisme et racisme». *After Crime*, 1, 2000, p. 40-41.
- PANOUSSIS, Y.; KARYDIS V.; PAPTHEOPOROU, Th.; VIDALI, S.; KOULOURIS, N.; PAVLOV, A.; ANGELOPOULOU, A.; KOSMATOS, K. «Lettre ouverte au gouvernement et aux agences sociales - une suggestion (25.11.1988)». Dins: COURAKIS, Y. [eds.]. *Politique criminelle II*. Pinika 59. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1988, p. 515-519.
- PANOUSSOPOULOU, K. *L'État-providence, conseil d'éducation en travail social*. Atenes, 1977.
- PAPACHARALAMBOUS, Ch. «La structure des institutions politiques pénales selon la loi pénale et le code pénal. Une rétrospection historique et évaluation normative». *Pinika Cronica*, 5, 1998, p. 436-447.
- PEASE, K. «Crime prevention». Dins: MAGUIRE, M.; MORGAN, R.; REINER, R. [eds.]. *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford: Oxford University Press, 1997, p. 659-703.
- PETMEZIDOU-TSOULOUVIS, M. *Inégalités sociales et politique sociales*. Atenes: Exantas, 1992.
- PETMEZIDOU-TSOULOUVIS, M. *Classes sociales et mécanisme de reproduction sociale*. Atenes: Exantas, 1987.
- PETMEZIDOU-TSOULOIVIS, M. «Social change and the risks of social exclusion in Greece: How do the middle classes fare?». Dins: STEIJN, B.; BERTING, J.; DE JONG, M.J. [eds.]. *Economic Reconstructing and the Growing Uncertainty of the Middle Class*. Dordrecht: Kluwer, 1998, p. 115-133.
- PETMEZIDOU-TSOULOUVIS, M. «Social protection in Greece in the nineties: Reforming the "weak" Welfare State». Dins: MITSOS, A.; MOSSIALOS, E. [eds.]. *Contemporary Greece and Europe*. Londres: Ashgate (forthcoming), 2000.
- PITSELA, A. «Propositions pour un contrôler rationnel de la délinquance juvénile en Grèce, dans la perspective du nouveau millénaire». *Yperaspisi*, 1, 2000, p. 153-188.

- PIZANIAS, P. *Les pauvres dans les villes: le savoir-faire de survie en Grèce entre les guerres*. Atenes: Thémelio, 1993.
- SPINELLIS, C.D. «La prévention générale des crimes». Serie *Poinika II*. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1982.
- SPINELLIS, C.D. *Le crime en Grèce en perspective*. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 1997.
- SPINELLIS, C.D.; DERMATI, S.; KOULOURIS, N.; TAVOULARI, M.; VIDALI, S. «Recent immigration and protection of migrant's human rights in Greece: crossroads of (il) legality, social in-and ex-clusion, crime and victimization». *Chroniques, Laboratoire de Sciences Criminologiques*. Faculté de Droit, Université de Thrace, 9, 1996, p. 119-154.
- TACHOS, A. *Législation sur l'ordre public*. Tessalònica: Sakkoula, 1990.
- VENTURA, L. *Immigrés grecs en Belgique*. Atenes: Nefeli, 1999.
- VIDALI, S. «Selectivity Police Activity, and Internal Enemies in Greece, presentation». *Common Session of The Erasmus Programme «Critical Criminology and Criminal Justice»*. Gent, Belgium (unpublished), 1996.
- VIDALI, S. «Youth, deviance and social exclusion in Greece». Dins: RUGGIERO, V.; SOUTH, N.; TAYLOR, J. [eds.]. *The New European Criminology*. Londres-Nova York: Routledge, 1998, p. 339-349.
- VIDALI, S. «Police et fonction répressive et anti-criminelle». Dins: COURAKIS N. [ed.]. *Politique criminelle*, II. Atenes-Komotini: A.N. Sakkoulas, 2000a, p. 37-65.
- VIDALI, S. «La solution du problème du terrorisme». *Eleftherotypia*, dossier sur le terrorisme (15/4/2000), 2000b.
- YOUNG, J. *The Exclusive Society*. Londres: Thousand Oaks / Nova Delhi: Sage, 1999.